

JUSTITSMINISTERIETS FORSKNINGSKONTOR
SEPTEMBER 2014

Tryghed og holdning til politi og retssystem

En sammenligning mellem Danmark og andre europæiske lande

1. UNDERSØGELSENS MATERIALE

I 2001 etableredes European Social Survey (ESS), der på baggrund af midler fra Europakommissionen, fra European Science Foundation og fra en række nationale forskningsråd gennemfører ensartede spørgeskemaundersøgelser i europæiske lande med henblik på at kortlægge ændringer i det sociale, politiske og moralske klima i Europa.

Den første komparative undersøgelse blev gennemført blandt repræsentative udsnit af befolkningerne i europæiske lande i 2002 og er siden foretaget hvert andet år. Undersøgelsen anses for at være meget solid og af høj standard, og muligheden for at sammenligne de deltagende lande er derfor god. Alle respondenter stilles naturligvis ensartede spørgsmål, men kulturelle forskelle, forskellige betydninger af de sproglige begreber m.v. kan dog indebære, at forståelsen af de enkelte spørgsmål kan variere.

Mere end 30 lande har deltaget i de i alt seks spørgerunder, der er gennemført på nuværende tidspunkt, men dog ikke i alle tilfælde i samtlige runder.

I undersøgelsen fra 2012, som er den seneste, deltog 44.243 personer fordelt på 23 europæiske lande, herunder 1.650 danskere. Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI) står for at udføre undersøgelsen i Danmark blandt et repræsentativt udsnit af befolkningen i aldersgruppen 15 år og ældre. I alt 2.917 danskere var blevet udtrukket til at deltage i undersøgelsen, hvilket betyder, at svarprocenten er på 57 pct. Der gennemføres en vægtning af datamaterialet, således at den skævhed, bortfaldet måtte have indebåret, vejes op. I de følgende analyser er vægtene i alle tilfælde anvendt.

Der indgår faste grundmoduler af spørgsmål i undersøgelsen samt nogle skiftende temaer. Blandt de faste spørgsmål hører blandt andet spørgsmål om tryghed og om tillid til henholdsvis politi, retsvæsen og andre mennesker samt spørgsmål om sociale forhold, såsom arbejde og familieliv.

Justitsministeriets Forskningskontor har tidligere udarbejdet en rapport på baggrund af disse spørgeskemabesvarelser.¹ Den pågældende rapport var baseret på 2010-undersøgelsen, som indeholdt et supplerende modul med 45 ekstra spørgsmål om kriminalitet, politi og domstole. Rapporten her er

¹ Britta Kyvsgaard & Anne-Julie Boesen Pedersen (2012): *Danskernes holdning til kriminalitet, straf, politi og domstole m.v. En sammenligning med andre europæere*. Rapporten er tilgængelig på www.justitsministeriet.dk

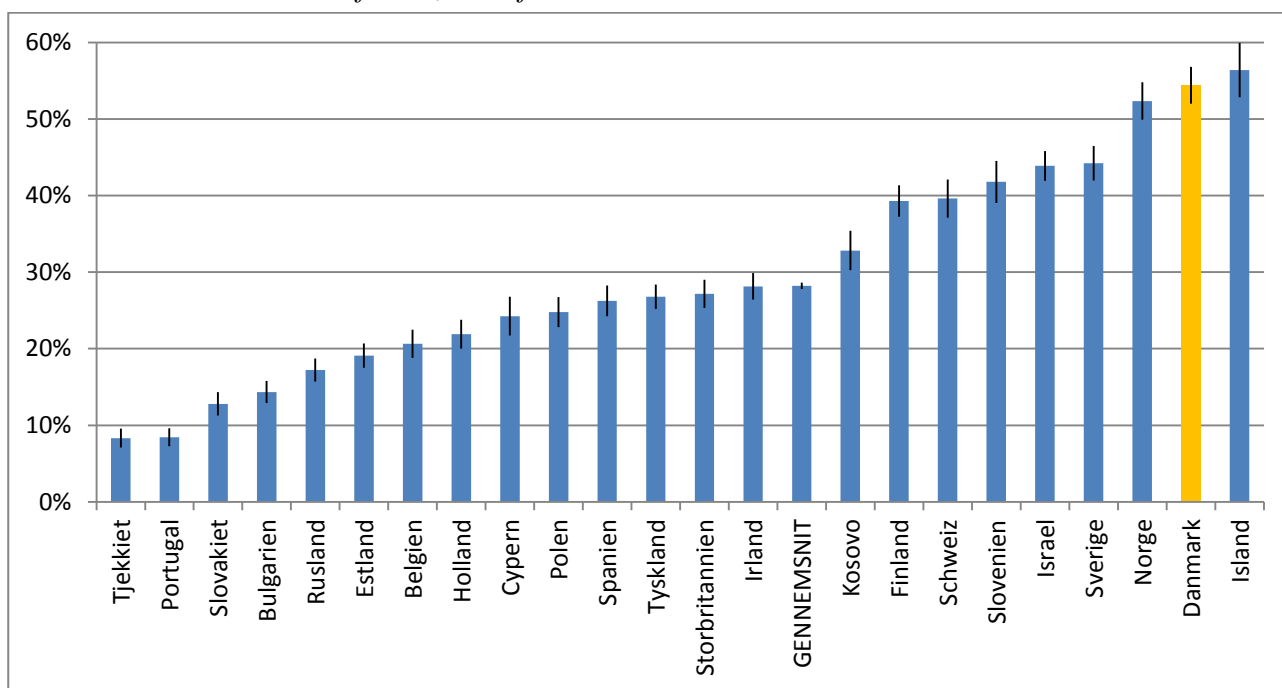
noget mindre i omfang, da 2012-undersøgelsen alene indeholder de faste spørgsmål om tryghed og tillid til politi og retsvæsen. Der fokuseres på Danmarks placering i forhold til de andre lande med hensyn til disse spørgsmål, og i det omfang, det er muligt, belyses desuden udviklingen i de danske besvarelser sammenlignet med de øvrige nordiske lande i perioden 2002 til 2012.

Det bemærkes, at den lille mørke streg, der er angivet øverst på søjlerne i mange af de figurer, der vises i det følgende, tilkendegiver, hvor stor den statistiske usikkerhed er – sikkerhedsintervallet – og dermed også en indikation for, i hvilket omfang resultaterne fra de forskellige lande adskiller sig statistisk signifikant fra hinanden. De tal, der nævnes i teksten, angår den faktisk målte værdi.

2. TRYGHED

Alle de undersøgelsesrunder, der er gennemført med European Social Survey, inkluderer et generelt spørgsmål om tryghed. Spørgsmålet lyder: 'Hvor tryk føler du dig ved at gå alene her i området efter mørkets frembrud?' Hertil kan der svares 'meget tryk', 'tryk', 'utryk' eller 'meget utryk'.

Figur 2.1. Procentandel i de forskellige lande, der angiver, at de er 'meget trykke', når de færdes alene i deres lokalområde efter mørkets frembrud, ESS 2012.

Det ses af figur 2.1, at de nordiske lande placerer sig blandt de europæiske lande med den største andel, der er meget trykke ved færden alene i mørke i deres lokalområde. Danmark ligger på andenpladsen, men afviger dog ikke signifikant fra Island,² der placerer sig på førstepladsen. Ved den forrige undersøgelse i 2010 lå Danmark ligeledes på en andenplads, mens Norge på det tidspunkt havde den største andel personer, der var meget trykke ved at færdes alene i lokalområdet efter mørkets frembrud. Blandt alle de deltagende lande er det i gennemsnit 28 pct., der føler sig meget

² Island har alene deltaget i undersøgelse foretaget i 2004 og 2012.

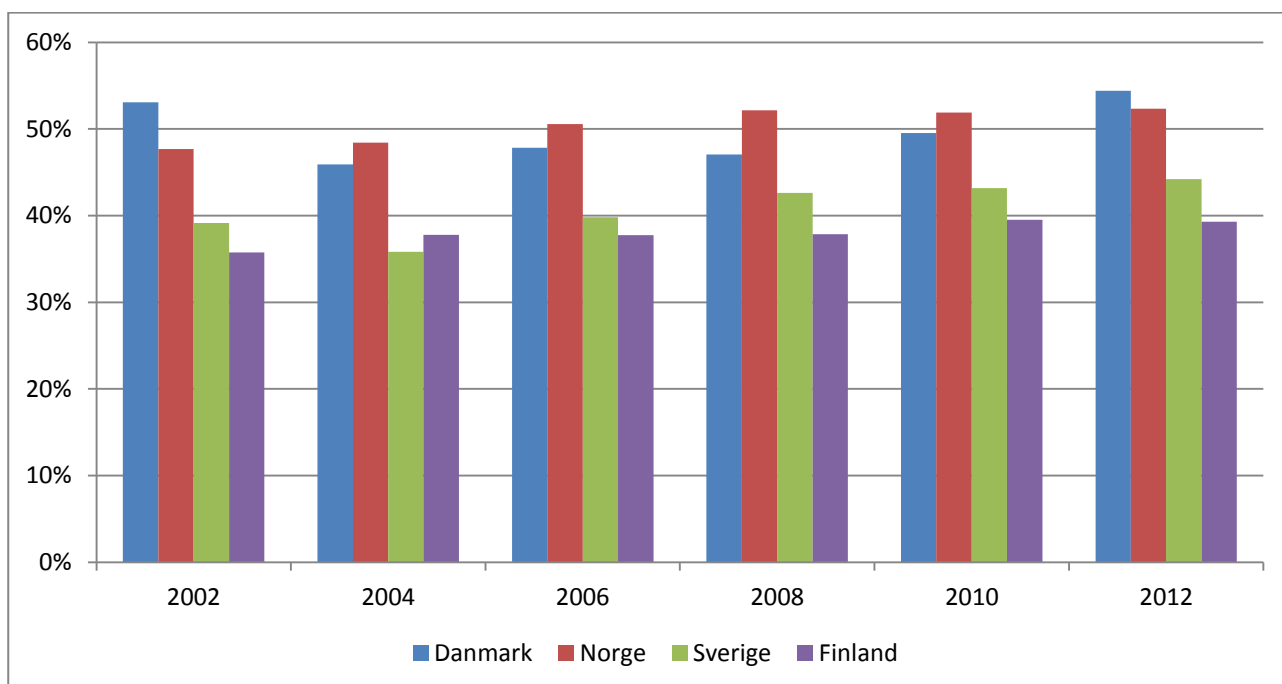
trygge, mens det for Danmarks vedkommende drejer sig om en knap dobbelt så stor andel, nemlig 54 pct.

Et tilsvarende billede ses i en tryghedsmåling foretaget af Rigspolitiet.³ Resultaterne fra denne undersøgelse viser således, at hovedparten (89 pct.) af borgerne oplever at være trygge i deres nabolag.⁴ Rapporten viser desuden, at andelen af trygge borgere varierer politikredsene imellem og er lavere i de særligt udsatte boligområder end på landsplan.

Når der alene ses på andelen af kvinder, der oplever at være meget trygge ved at færdes i lokalområdet om aftenen, ændres billedet ikke markant. Andelene er generelt mindre, men landenes rækkefølge er nogenlunde den samme. Således har Island den største andel kvinder, der oplever at være meget trygge, hvorefter Danmark følger på en andenplads og Israel på en tredjeplads. Andelene for de tre lande ligger på 40-41 pct. og adskiller sig ikke signifikant fra hinanden. I den modsatte ende af skalaen findes Tjekkiet, Portugal og Bulgarien med de mindste andele af kvinder (6-10 pct.), der finder det meget trygt at færdes i lokalområdet efter mørkest frembrud.

I alle de seks runder, der er gennemført, er de største andele af borgere, der færdes trygt i lokalområdet, at finde i Danmark, Norge og Sverige,⁵ mens de lande, hvor det modsatte gør sig gældende, typisk hører til blandt de østeuropæiske lande.

Figur 2.2. Procentandel i de nordiske lande, der er meget trygge ved at færdes alene i mørke i deres lokalområde, ESS 2002-2012.

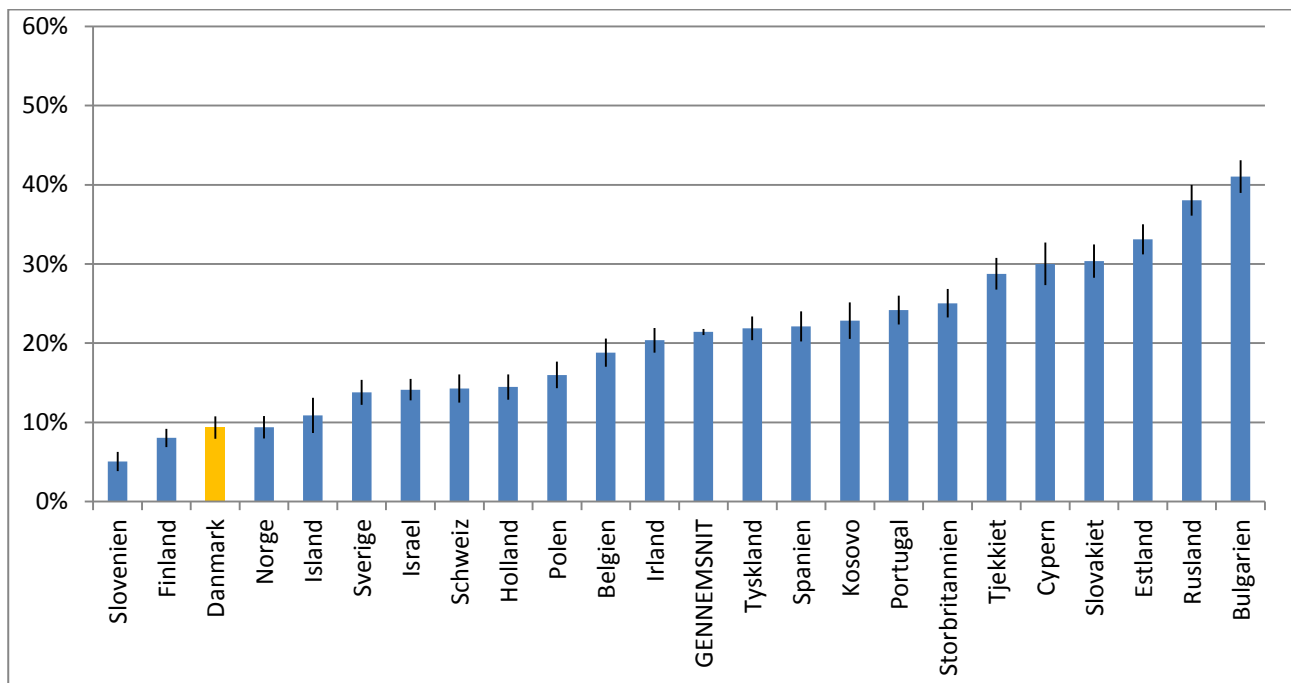
³ Rigspolitiet (2013): *Politiets Tryghedsindeks. En måling af trygheden i Danmark, i de 12 politikredse, i de fem største byer og i 34 særligt udsatte boligområder.*

⁴ Omfatter den andel, der har svaret fra 5 til 7 til spørgsmålet: "På en skala fra 1-7, hvor 7 er "jeg føler mig grundlæggende tryk i mit nabolag" og 1 er "jeg føler mig grundlæggende utryk i mit nabolag", hvor tryk eller utryk føler du dig så?"

⁵ Alene lande, der har deltaget i alle seks runder, omtales her, hvilket som nævnt fx ikke gælder Island.

Det ses af figur 2.2, at Danmark i den første undersøgelse i 2002 havde den signifikant største andel, der følte sig meget trygge, mens Norge i de efterfølgende undersøgelser har indtaget pladsen med den største andel, der oplever at være meget trygge. I 2012 er Danmark tilbage på førstepladsen med 54 pct., der dog ikke er signifikant forskel til Norges andel på 52 pct. Det bemærkes, at andelen af meget trygge danskere i 2012 oversteg de niveauer, der er målt siden 2004. Igennem hele perioden er andelen af danskere, der føler sig meget trygge, endvidere signifikant højere end disse andele i både Sverige og Finland.

Figur 2.3. Procentandel i de forskellige lande, der angiver, at de er 'utrygge' eller 'meget utrygge', når de færdes alene i deres lokalområde efter mørkets frembrud, ESS 2012.

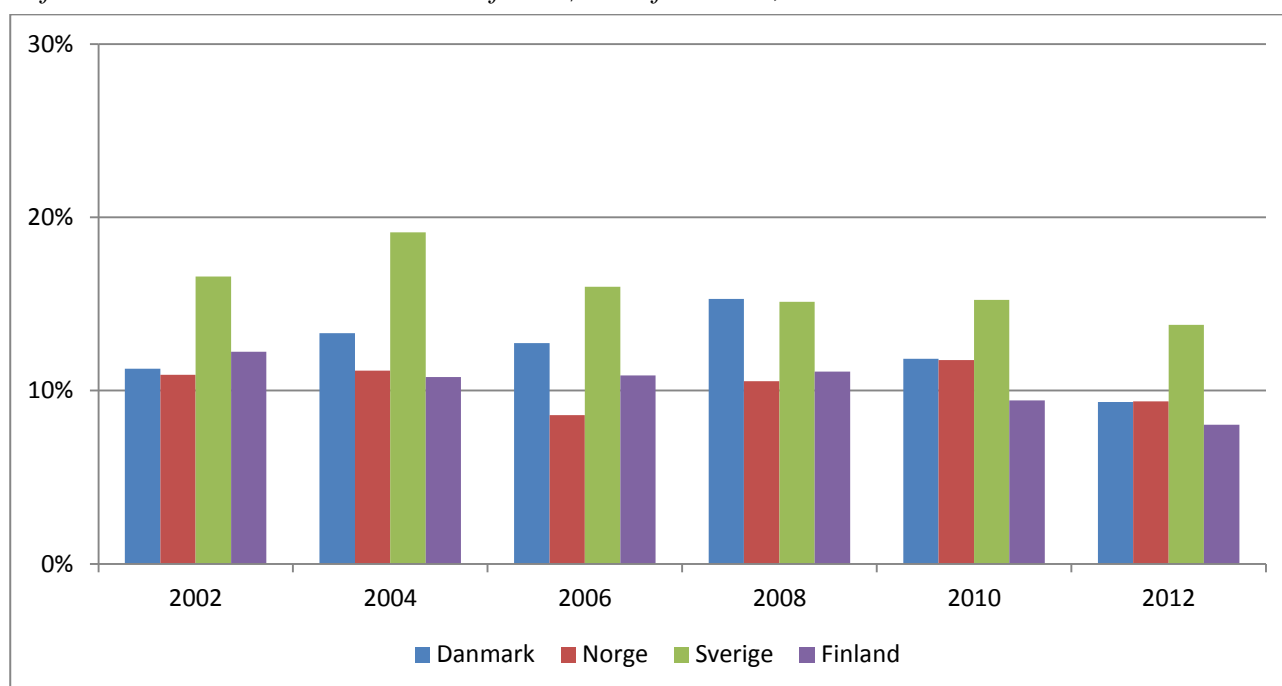

For så vidt angår oplevelsen af at være egentlig utryg i lokalområdet, ligger Danmark markant under gennemsnittet med en andel på ni pct. mod et gennemsnit på 21 pct., jf. figur 2.3. Slovenien har en signifikant lavere andel utrygge end Danmark, mens niveauet i Finland og Norge svarer til det danske. En beregning, hvor alene kvinder er inkluderet, viser en helt tilsvarende placering af Slovenien, Finland, Danmark og Norge.

Et tilsvarende billede genfindes i de tidligere undersøgelser, hvor Finland, Norge og Danmark har nogle af de laveste andele, som er meget utrygge. Gennem alle årene er det dog i Slovenien, den mindste andel af befolkningen oplever at være utryg i deres lokalområde. Modsat har særligt Bulgarien og Rusland store andele, der oplever at være utrygge.⁶

⁶ Tilsvarende gælder for Ukraine og Grækenland, der har deltaget i fire af de tidligere undersøgelser, men ikke indgår i undersøgelsen fra 2012.

Figur 2.4. Procentandel i de nordiske lande, der angiver, at de er utrygge eller meget utrygge, når de færdes alene i deres lokalområde efter mørkets frembrud, ESS 2002-2012.

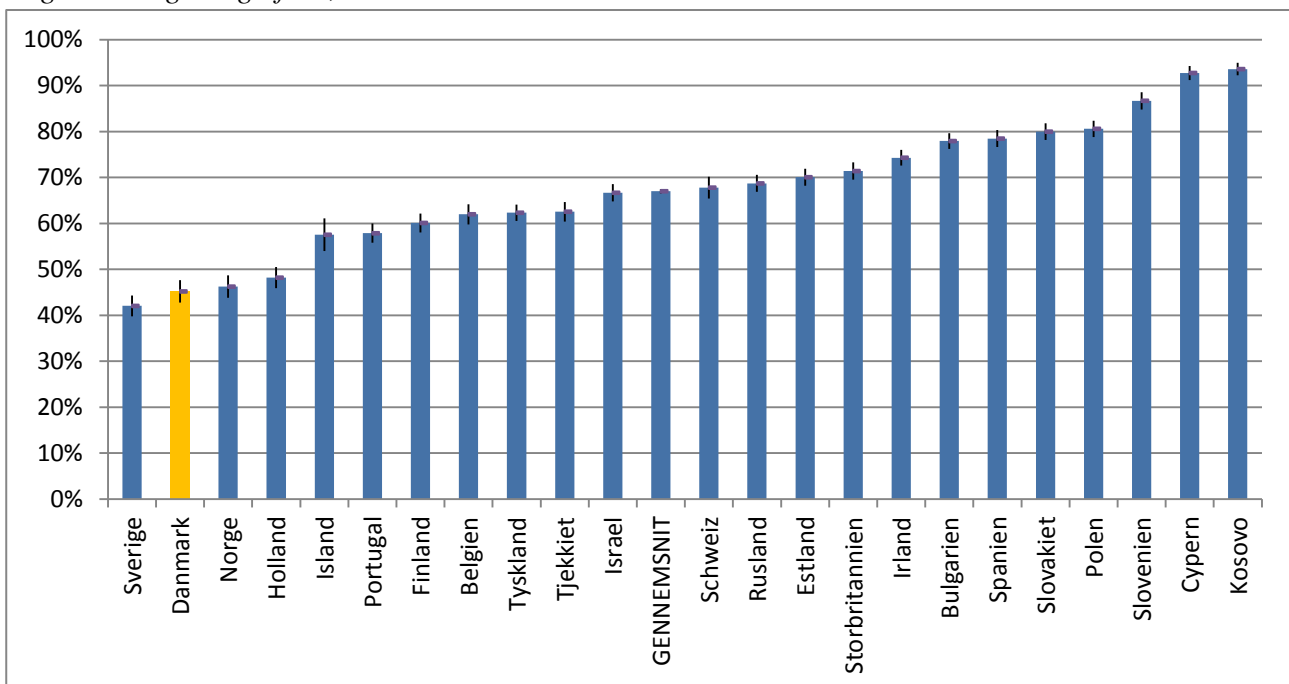
Udviklingen i de nordiske landes placering viser, jf. figur 2.4, at Sverige ved alle målinger har den største andel, der angiver at føle sig utrygge i deres lokalområde. I forhold til Danmark er der – med undtagelse af 2008 – tale om en statistisk signifikant større andel utrygge. I forhold til Norge var der i målingerne fra 2006 til 2008 signifikant flere utrygge i Danmark, og i forhold til Finland var der det i 2004, 2008 og 2010. I 2012 er der derimod ikke signifikant forskel mellem Danmark, Norge og Finland.

I Danmark er det særligt de helt unge (under 20 år) og de ældre (70 år og ældre), som føler sig utrygge ved at færdes alene ude i mørke i deres lokalområde. Endvidere er der flere blandt kvinder end blandt mænd, som er meget utrygge.

I 2012-undersøgelsen er der desuden stillet et spørgsmål vedrørende vigtigheden af at bo i trygge omgivelser og undgå fare.⁷

⁷ Spørgsmålet er stillet ved, at interviewerens beskriver forskellige personer, herunder en person for hvem det er vigtigt at bo i trygge omgivelser, og som undgår alt, hvad der kan bringe ham/hende i fare – hvorefter respondenterne kan svare om denne personbeskrivelse ”ligner mig meget”, ”ligner mig”, ”ligner mig i nogen grad”, ”ligner mig lidt”, ”ligner mig ikke” eller ”ligner mig slet ikke.”

Figur 2.5. Procentandel i de forskellige lande, der angiver, at de finder det vigtigt at bo i trygge omgivelser og undgå fare, ESS 2012.⁸

De lande, hvor færrest personer finder dette vigtigt, er Sverige, Danmark og Norge, mens de største andele ses i Kosovo, Cypern og Slovenien.

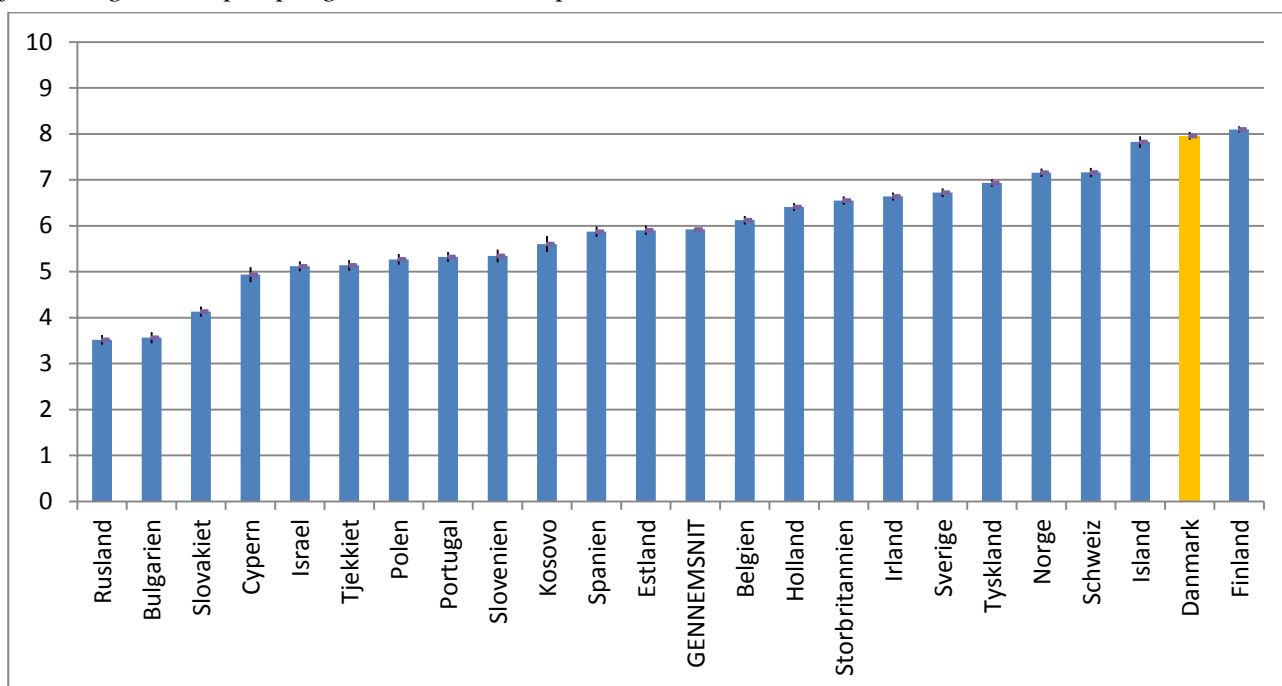
Sammenholdt med besvarelsene vedrørende oplevelsen af tryghed i lokalområdet viser dette et ganske logisk mønster, nemlig at befolkninger, der oplever relativ stor tryghed i deres lokalområde, er mindre optaget af spørgsmålet om at bo i trygge omgivelser end nogen, der er mindre trygge i deres område. Slovenien adskiller sig dog fra dette mønster.

3. TILLID TIL POLITI OG RETSSYSTEM

Tilliden til politi og retsvæsen belyses via en vurdering på en skala fra 0 til 10, hvor 0 betyder, at man ingen tillid har overhovedet, mens 10 betyder, at man har fuld tillid.

⁸ Omfatter de personer, der har svaret "ligner mig meget" eller "ligner mig" til spørgsmålet, der er angivet i forrige fodnote.

Figur 3.1. Den gennemsnitlige score (fra 0 – 'ingen tillid overhovedet' – til 10 – 'fuld tillid') i de forskellige lande på spørgsmål om tillid til politiet, ESS 2012.

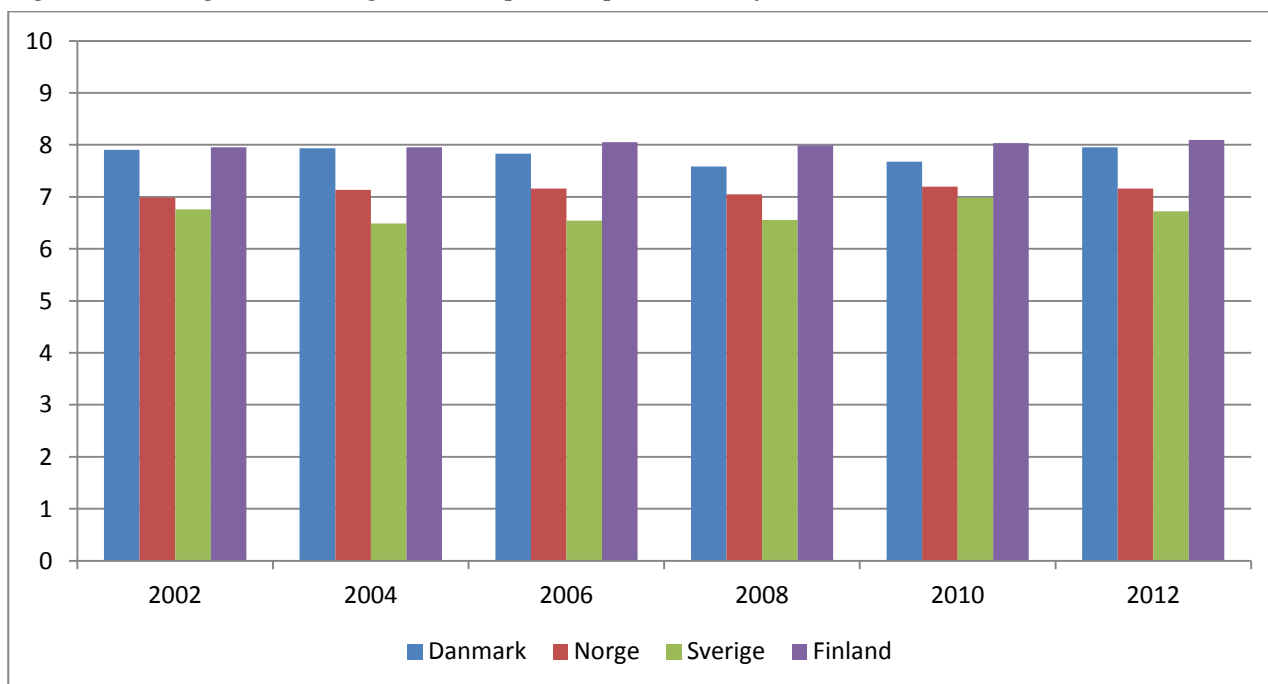

Graden af tillid til politiet varierer ganske meget mellem de europæiske lande, jf. figur 3.1. Fire af de fem lande med den højeste score på dette spørgsmål er nordiske, og som det ses, ligger Danmark på andenpladsen med et signifikant lavere gennemsnit end Finland, men ikke signifikant højere end Islands. Gennemsnittet for de europæiske lande i 2012 ligger væsentligt under det danske, idet det for alle landene er 5,9, mens det danske er 8,0. I den modsatte ende af skalaen findes en række øst-europæiske lande med Bulgarien og Rusland som landene med de laveste gennemsnit for målet vedrørende tillid til politiet; gennemsnitsscore på henholdsvis 3,6 og 3,5.

Hvad undersøgelsesdeltagerne baserer deres vurderinger på, vides ikke. Andre undersøgelser af danskernes tillid til politiet viser, at denne vurdering relaterer sig til flere forhold, såsom kontakt til politiet (både borger- og politiinitieret kontakt) samt graden af tilfredshed med politiets arbejde, særligt i lokalområdet.⁹

⁹ F. Balvig, L. Holmberg & M.P.H. Nielsen (2011): *Verdens bedste politi. Politireformen i Danmark 2007-2011*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Figur 3.2. Den gennemsnitlige tillid til politiet på en skala fra 0 til 10, nordiske lande 2002-2012.

Udviklingen i tilliden til politiet i de nordiske lande viser, jf. figur 3.2, at Danmark i 2002 og 2004 lå på niveau med Finland, og at der i de to lande var den højeste tillid til politiet. Gennemsnittet for danskernes tillid til politiet er fra målingerne i 2002 til 2008 mindsket lidt, hvorefter der er sket en mindre stigning frem til 2010 og igen frem til 2012. Finland har dog i 2012 fortsat det højeste gennemsnit, mens Danmark placerer sig på andenpladsen. Sverige er igennem hele perioden landet med den laveste tillid til politiet.

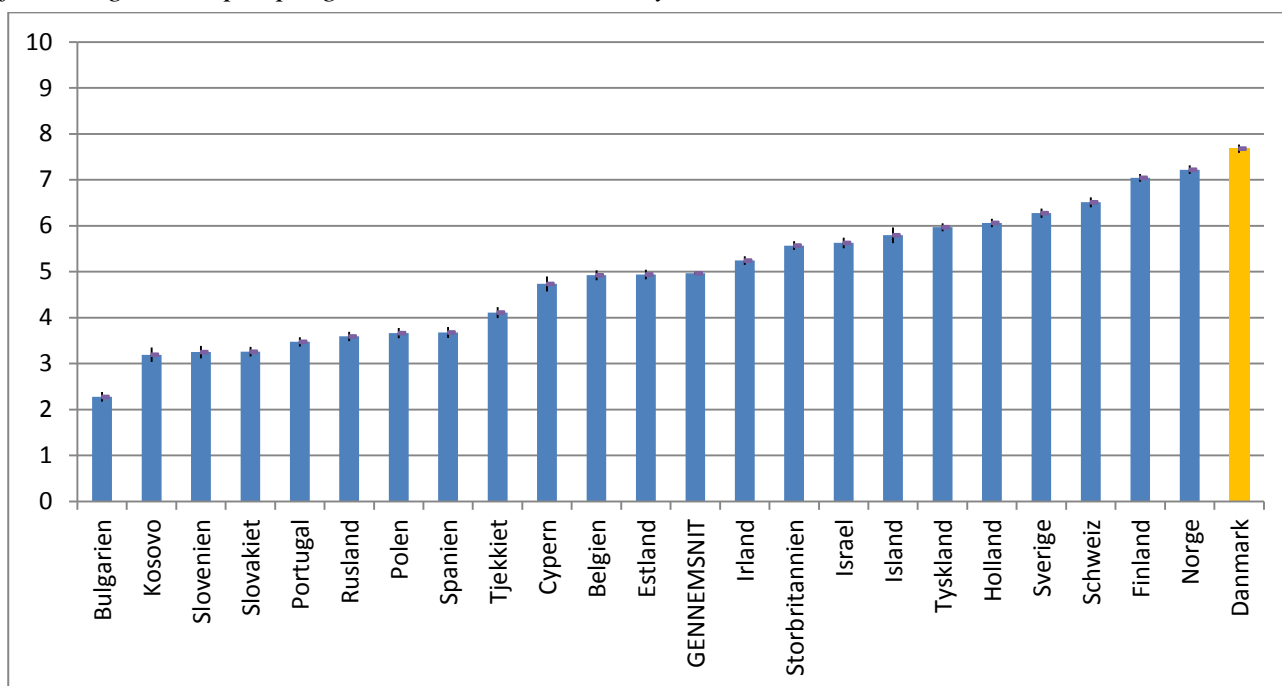
Udviklingen med et fald i danskernes tillid til politiet i perioden efter 2004-undersøgelsen ses ikke i de øvrige nordiske lande, der i samme periode har haft et nogenlunde stabilt niveau eller en svag stigning i tillidsniveauet. Faldet i danskernes tillid sker særligt i årene omkring politireformen, og mulige forklaringer på dette er, at danskerne i denne periode har en oplevelse af, at politiets indsats i lokalområdet mindskes, og at tilfredsheden med denne indsats også mindskes.¹⁰ ESS-undersøgelsen viser dog en efterfølgende stigning, således at den gennemsnitlige tillid i 2012 er på højde med niveauet i 2002. Dette resultat står i modsætning til det, der er fundet i en nyere dansk undersøgelse, som viser, at andelen af borgere, der udtrykker stor eller meget stor tillid til politiet, var 60 pct. i 2013, hvilket er den laveste andel siden 1998.¹¹

Den danske del af ESS-undersøgelsen viser en større tillid til politiet blandt mænd og end blandt kvinder samt forskelle aldersgrupperne imellem. Unge i 20'erne har den relativt set mindste tillid til politiet, mens personer over 70 år har den største.

¹⁰ Flemming Balvig et al., 2011, op.cit.

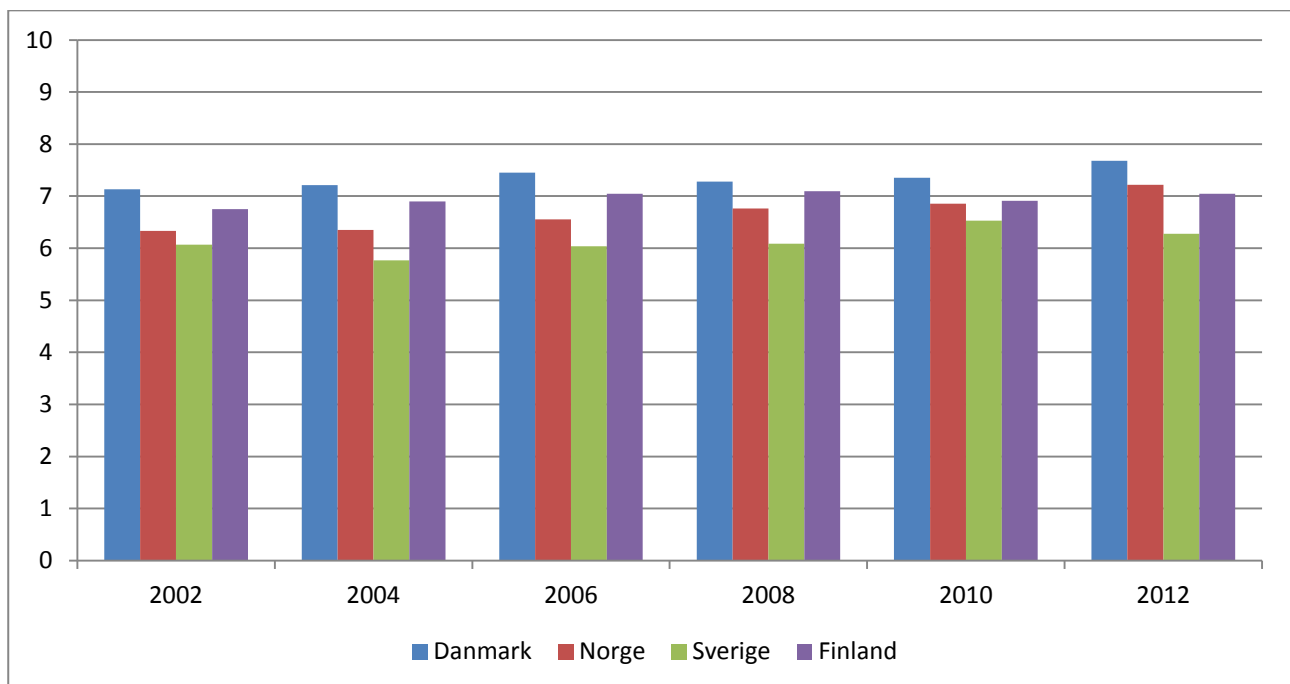
¹¹ Flemming Balvig & Lars Holmberg, 2013, "Politiet - og befolkningens trivsel der hvor de bor," *Dansk Politi*, nr. 2, s. 38-41.

Figur 3.3. Den gennemsnitlige score (fra 0 – 'ingen tillid overhovedet' – til 10 – 'fuld tillid') i de forskellige lande på spørgsmål om en tillid til retssystem, ESS 2012.

Med hensyn til befolkningens tillid til retssystemet, jf. figur 3.3, er Danmark, Norge, Finland og Sverige sammen med Schweiz de lande, hvor tilliden er størst, mens Island har et noget lavere gennemsnit på dette område. Danmark ligger på en klar førsteplads med et gennemsnit på 7,7, hvilket er signifikant højere end det for Norge, der er på andenpladsen, og væsentligt højere end det samlede europæiske gennemsnit på 5,0. Bulgarien er modpolen med en gennemsnitlig score i tillid på 2,3, og landet efterfølges af andre østeuropæiske lande. De europæiske landes placering i 2012 med hensyn til tillid til retssystemet svarer til det, der er set de tidligere år.

Figur 3.4. Den gennemsnitlige tillid til retssystemet på en skala fra 0 til 10, nordiske lande 2002-2012.

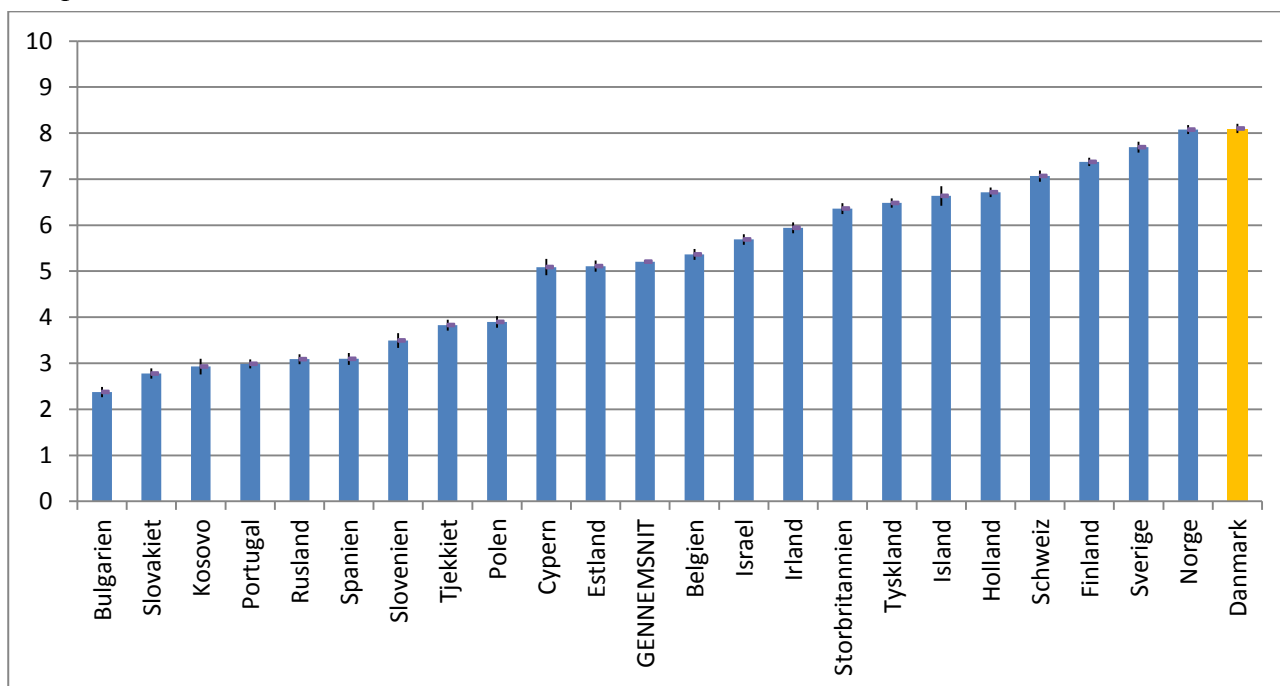

Som det ses af figur 3.4, har Danmark også i alle de tidligere ESS-undersøgelser ligget på en førsteplads blandt de nordiske lande med hensyn til tillid til retssystemet. I de tidligere målinger har Finland ligget på andenpladsen og Norge på tredjepladsen, mens disse placeringer er ombyttet i undersøgelsen fra 2012. Tilliden til retssystemet er steget for flere af de nordiske lande i perioden. For Danmark er der en signifikant stigning fra 2002 til 2012 med 7,1 i snit i 2002 mod 7,7 i 2012.

Med hensyn til forskelle mellem forskellige persongrupper peger undersøgelsen på en forskel mellem mænd og kvinder, idet mænd har en noget større tillid til retssystemet, end kvinder har. Tilliden varierer ikke signifikant mellem forskellige aldersgrupper.

Undersøgelsen indeholder desuden et holdningsspørgsmål om, hvor vigtigt det er for et demokrati, at domstolene behandler alle ens, samt et spørgsmål om respondenternes opfattelse af, hvorvidt domstolene i respondentens hjemland behandler alle ens. På en skala fra 1 til 10 er der ikke stor variation i vurderingen af, hvor vigtigt det er for demokratiet, at domstolene behandler alle ens; landenes gennemsnit spænder fra 8,6 til 9,7. For Danmark er dette gennemsnit 9,7. Opfattelsen af, hvorvidt domstolene i respondenternes lande behandler alle ens, varierer derimod i noget større udstrækning, jf. figur 3.5. Hvad respondenterne baserer deres vurderinger på, vides ikke.

Figur 3.5. Den gennemsnitlige score (fra 0 – 'passer slet ikke' – til 10 – 'passer fuldstændigt') i de forskellige lande på spørgsmål om, i hvilken grad udsagnet 'i dit land behandler domstolene alle ens' passer, ESS 2012.

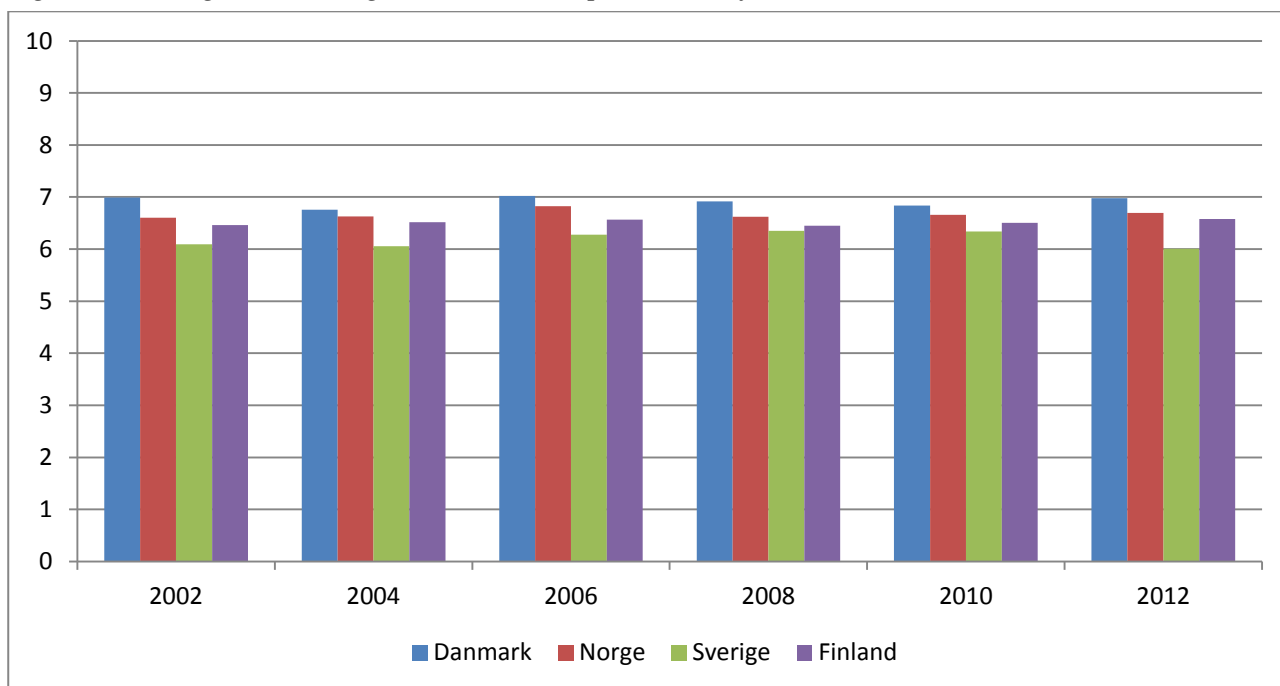
Også ved dette spørgsmål placerer Danmark og de øvrige nordiske lande sig med høje gennemsnit, jf. figur 3.5. De lande, hvor befolkningen i mindre udstrækning har en opfattelse af, at domstolene behandler alle lige, er i høj grad de samme lande, som viser en lav gennemsnitlig tillid til retsvæsenet, jf. ovenfor. Denne sammenhæng er næppe overraskende, idet tillid til retssystemet må antages blandt andet at være baseret på en forestilling om, at domstolene behandler alle ens.

4. OM GENEREL TILLID

Som påvist, har danskerne en meget stor tillid til politi og retssystem. Det har de imidlertid også til mennesker i almindelighed. I spørgeskemaundersøgelsen indgår således et spørgsmål om, hvorvidt man mener, at de fleste mennesker i det store og hele er til at stole på, eller om man ikke kan være for forsigtig, når man har med andre mennesker at gøre. Svaret angives på en skala fra 0 til 10, hvor 0 betyder, at man ikke kan være for forsigtig, når man har med andre at gøre, mens værdien 10 udtrykker en holdning om, at de fleste mennesker er til at stole på.

Også på dette felt har befolkningerne i de nordiske lande den højeste grad af tillid. Danmark placeres højest med en gennemsnitlig værdi på 7,0, mens den for Norge på andenplads er signifikant lavere. På tredje- til femtepladsen er henholdsvis Finland, Sverige og Island. Gennemsnittet for alle landene på 5,0. De lande, hvor befolkningen har den laveste grad af tillid til andre mennesker, er fortrinsvist øst- og sydeuropæiske.

Figur 4.1. Den gennemsnitlige tillid til andre på en skala fra 0 til 10, nordiske lande 2002-2012.

De nordiske lande har ligget i toppen i samtlige seks ESS-undersøgelser.¹² Den gennemsnitlige værdi for de enkelte nordiske lande har varieret en smule, men rækkefølgen af landene er uændret.

Der er ikke forskel på mænd og kvinder med hensyn til tillid til andre mennesker, mens de yngre aldersgrupper giver udtryk for lidt mindre tillid end de ældre.

SAMMENFATNING

Denne rapport er baseret på en bearbejdning af data fra en spørgeskemaundersøgelse, der er gennemført i 23 europæiske lande i 2012, *European Social Survey* (ESS). Undersøgelsen omfatter 44.243 personer, hvoraf 1.650 er danskere. ESS er gennemført seks gange, nemlig hvert andet år siden 2002.

Undersøgelsen fra 2012 viser, at:

- at Danmark sammen med Island og Norge ligger i top med hensyn til tryghed ved at færdes alene i mørke i lokalområdet
- at danskernes tryghed er vokset gennem de senere år
- at Danmark ligger næsten i top med hensyn til tillid til politiet
- at danskernes tillid til politiet er vokset gennem de senere år
- at Danmark nu som tidligere ligger i top med hensyn til tillid til retssystemet
- at danskernes tillid til retssystemet er vokset gennem de senere år
- at Danmark ligger i top med hensyn til vurdering af, at domstolene behandler alle ens
- at Danmark nu som tidligere ligger i top med hensyn til tillid til andre mennesker.

¹² Også her er alene lande, der indgår i alle seks undersøgelser, inkluderet.